

Fecr Yayınları: 508

MODERN DÖNEM İMÂMİYYE ŞİASİTİNİN
KUR'ÂN YORUMU
(*et-Tefsîru'l-kâşif* Örneği)

Ahmet KARADAĞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Enes YARIZ

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Şubat 2022

ISBN: 978-625-8005-52-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

MODERN DÖNEM İMÂMIYYE ŞÎASI'NIN
KUR'ÂN YORUMU
(*et-Tefsîru'l-kâşif* Örneği)

Ahmet KARADAĞ

Ankara 2022

Ahmet KARADAĞ

1984 yılında Palu/Elazığ'da doğdu. 2002 yılında Elazığ Anadolu İmam Hatip Lisesinden, 2008 yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2007-2009 yılları arasında Palu/Elazığ'da imam-hatip, 2012-2013 yılları arasında ise Maden/Elazığ'da öğretmen olarak görev yaptı. 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezinde ihtisasını tamamladı. 2011 yılında Fırat Üniversitesi SBE Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında "Kur'an-ı Kerim'e Göre Kalbin Nitelikleri" adlı teziyle yüksek lisansını tamamlayan araştırmacı, 2013 yılında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. 2017 yılında İnönü Üniversitesi SBE Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında "Muhammed Cevâd Muğniyye'nin et-Tefsîru'l-Kâşif'inde Kur'an'ı Yorumlama Metodu" adlı teziyle doktorasını tamamladı ve aynı yıl bu üniversitenin İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Halen bu fakültede Dr. Öğr. Üyesi olarak görevine devam eden yazar, evli ve üç çocuk babasıdır.

ÖN SÖZ

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'i insanlara doğru yolu göstermek, onları dünya ve âhirette mutluluğa kavuşturmak amacıyla göndermiştir. Bu maksadın gerçekleşmesi de ancak bu ilahî kitabın önyargılardan uzak, doğru bir şekilde tefsir edilip anlaşılması ile mümkündür. Bu itibarla Hz. Peygamber'den günümüze, Müslümanlar Kur'ân'ı anlamak için büyük gayret sarfetmişlerdir. Erken dönemlerde daha çok rivâyete dayanan tefsir faaliyetlerine sonraki dönemlerde dirâyet malzemesi de dâhil edilerek tefsir sahası daha da genişlemiştir. Muhtelif açılardan yaklaşımlar neticesinde tefsir ilk dönemlere nazaran günümüzde farklı bir görünüme kavuşmuş ve muhteva açısından daha da zenginleşmiştir.

Kur'ân âyetlerinin farklı yorumlanmasının birtakım sebepleri bulunmaktadır. Müfessirlerin yaşadıkları dönem ve coğrafya, bağlı oldukları mezhep ve ekol, fitrî yapıları ve eğilimleri gibi birçok âmil, farklı perspektiften Kur'ân'a yaklaşım onu tefsir etmelerine neden olmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar neticesinde Kur'ân'ın lügavî, fikhî, kelâmî, bâtinî, bilimsel ve sosyolojik yönünün ağır bastığı çeşitli tefsir ekolleri meydana gelmiştir. Ne var ki tarihi süreçte bazen önkabuller ve ideolojik yaklaşımlar Kur'ân mesajının önüne geçmiştir.

Bu çalışmada tefsiri irdelenecek olan Muhammed Cevâd Muğniyye (öl. 1400/1979) modern dönem İmâmiyye Şiası'nın önde gelen müfessirleri arasında yer almaktadır. Şîî kimliğini ön plana çıkarmasına rağmen, mezhep içerisinde birçok meseleye özgün yaklaşım sergilemesi onu diğer pek çok Şîî âlimden farklı bir konuma çıkarmıştır. Zira o, imâmet inancının dinî

bir gereklilikten ziyade mezhebî bir gereklilik olduğunu savunmuş, Humeyni'nin velayet-i fakih teorisini açıkça eleştirmiş, Ehl-i Sünnet ve Şîa arasındaki derin ihtilafları ortadan kaldırmak amacıyla tesis edilen *Takribu'l-mezâhib* kurumunun önemli üyeleri arasında yer almıştır. Telif etmiş olduğu altmış-tan fazla eserinin birçoğunda her iki mezhep arasındaki ihtilafları çözmeye yönelik beyanlarda bulunması, onun başka mezhepten araştırmacılar tarafından da ılımlı bir müfessir olarak anılmasını sağlamıştır. İşte bu ve benzeri nedenler Muğniyye'nin yedi ciltten oluşan *et-Tefsîru'l-kâşif* eserinin incelenmesini önemli hale getirmiştir. Tefsirinde yoğun miktarda Ehl-i Sünnet kaynaklarına atıfta bulunan Muğniyye'nin, her iki mezhep arasında, bir kısmı doğrudan inanç ile alakalı olan ihtilaflı meseleleri ne şekilde yorumladığını ve pratikte ne kadar başarılı olduğunu ortaya koymak bu çalışmanın en önemli hedefleri arasında yer almaktadır.

Bu ana hedef üzerine odaklanan çalışmamızda *et-Tefsîru'l-kâşif* tefsir usûlü ve Ehl-i Sünnet ile Şîa arasındaki ihtilaflar açısından ele alınacaktır. Giriş, üç ana bölüm ve sonuçtan oluşan bu çalışmanın girişinde Cevâd Muğniyye ve başta *et-Tefsîru'l-kâşif* olmak üzere diğer eserleri özelinde yapılan çalışmalara temas edilecek, ana hatlarıyla çalışmanın metodundan söz edilecektir. Birinci bölüm; Muğniyye'nin hayatı, eserleri ve ilmî düşüncesine tahsis edilecektir. İkinci bölümde *et-Tefsîru'l-kâşif* Kur'ân ilimleri ve Kur'ân'a yönelişler olmak üzere tefsir metodu açısından ele alınacaktır. Üçüncü bölümde ise Ehl-i Sünnet ile Şîa arasındaki ihtilaflı bazı konulara yer verilecek ve Muğniyye'nin, bu konulara yaklaşımı tetkik edilecektir. Sonuçta ise genel bir değerlendirme yapılarak somut veriler sunulacaktır.

Çalışmamızın her aşamasında değerli vakitlerini ayırarak yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman ATEŞ'e, çalışmamızı okuyarak önerileriyle katkılar sunan Prof. Dr. Abdurrahman KASAPOĞLU, Prof. Dr. Mustafa ARSLAN, Prof. Dr. Halil ALDEMİR ve Doç. Dr. Ahmet ÖZ'e, ayrıca bu süreçte emekleri geçen arkadaşlarıma, desteklerini her an hissettiğim aileme en içten şükranlarımı sunarım.

Gayret ve çalışmak bizden, başarıya ulaştırmak Yüce Allah'tandır.

Ahmet KARADAĞ
Malatya-11.02.2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	5
KISALTMALAR -----	12
GİRİŞ -----	13

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHAMMED CEVÂD MUĞNİYYE'NİN HAYATI, ESERLERİ VE İLMÎ/FİKRÎ MÜCADELESİ -----

1. HAYATI -----	19
1.1. Doğumu, Ailesi ve Çocukluk Yılları -----	19
1.2. Öğrenciliği -----	20
1.3. Yapmış Olduğu Görevler -----	22
1.4. Seyahatleri -----	23
1.4.1. Suriye Seyahati -----	23
1.4.2. İran Seyahati -----	24
1.4.3. Mısır Seyahati -----	25
1.4.4. Hac Ziyareti -----	25
1.4.5. Bahreyn Seyahati -----	26
1.4.6. BAE Seyahati -----	26
1.4.7. Irak Seyahati -----	27
1.5. Vefatı -----	27
2. ESERLERİ, İLMÎ VE FİKRÎ MÜCADELESİ -----	28
2.1. Eserleri -----	28
2.1.1. Tefsir ile İlgili Olanlar -----	30
2.1.2. Hadis ile İlgili Olan -----	61
2.1.3. Fıkıh ve Fıkıh Usûlü ile İlgili Olanlar -----	61
2.1.4. Akide, Kelâm ve Felsefe ile İlgili Olanlar -----	63
2.1.5. Doğrudan Şii Değerlerle İlgili Olanlar -----	64
2.1.6. Diğer Alanlardaki Eserleri -----	66
2.2. İlmî ve Fikrî Mücadelesi -----	67

İKİNCİ BÖLÜM

TEFSİR USÛLÜ AÇISINDAN ET-TEFSİRÜ'L-KÂŞİF -----	73
1. KUR'ÂN İLİMLERİ AÇISINDAN ET-TEFSİRÜ'L-KÂŞİF -----	74
1.1. Esbâbu'n-Nüzûl -----	75
1.2. Kıraat Farklılığı -----	81
1.3. el-Vücûh ve'n-Nezâir -----	85
1.4. Muhkem-Müteşâbih -----	89
1.5. Nâsîh-Mensûh -----	97
1.6. Müşkilü'l-Kur'ân -----	104
1.7. Mecâz-Kinâye -----	116
1.8. Siyâk-Sibâk -----	121
1.9. Tekrârü'l-Kur'ân -----	127
1.10. İcâzu'l-Kur'ân -----	130
1.11. Aksâmu'l-Kur'ân -----	137
1.12. Kasasu'l-Kur'ân -----	139
1.13. Mübhemâtü'l-Kur'ân -----	146
2. KUR'ÂN'A YÖNELİŞLER AÇISINDAN ET-TEFSİRÜ'L-KÂŞİF -----	149
2.1. Rivâyet Tefsiri Açısından <i>et-Tefsîru'l-kâşif</i> -----	149
2.1.1. Kur'ân'ı Kur'ân'la Tefsir -----	149
2.1.2. Kur'ân'ı Hadis'le/Sünnet'le Tefsir -----	154
2.1.3. Kur'ân'ı İmâmların Sözü ile Tefsir -----	161
2.2. Dirâyet Tefsiri Açısından <i>et-Tefsîru'l-kâşif</i> -----	165
2.2.1. Dilbilimsel Tefsir Açısından -----	166
2.2.3. Fıkhî Tefsir Açısından -----	172
2.2.4. Kelâmî Tefsir Açısından -----	181
2.2.5. İşâri Tefsir Açısından -----	210
2.2.6. Fennî Tefsir Açısından -----	214
2.2.7. İçtimâî Tefsir Açısından -----	222

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUĞNİYYE'NİN EHL-İ SÜNNET İLE ŞİA ARASINDAKİ İHTİ- LAFLI BAZI KONULARA YAKLAŞIMI-----	231
1. MUĞNİYYE'NİN ŞİA'NIN İTHAM EDİLDİĞİNİ İDDİA ETTİĞİ KONULAR -----	231
1.1. Takiyye Anlayışı -----	232
1.2. Kur'an'da Tahrif İddiası-----	237
1.3. Kur'an'da Zâhiri ve Bâtınî Anlam -----	241
1.4. Sahâbe Anlayışı-----	248
2. MUĞNİYYE'NİN ŞİA'NIN GÖRÜŞÜNÜ TERCİH ETTİĞİ KONULAR -----	253
2.1. İmâmet Anlayışı -----	253
2.2. Peygamberlerin İsmet Sıfatı -----	267
2.3. Rû'yetullah Meselesi -----	274
2.4. Ehl-i beyt Kavramı -----	278
2.5. İcmâ-----	284
2.6. Kıyâs -----	288
2.7. Müt'a Nikâhı -----	291
3. MUĞNİYYE'NİN DEĞİNMEDİĞİ/AÇIK BİR ŞEKİLDE GÖRÜŞ BELİRTMEDİĞİ KONULAR-----	294
3.1. Bedâ İnanıcı-----	294
3.2. Ric'at İnanıcı -----	297
3.3. Humus -----	300
3.4. Abdestte Ayakların Mesh Edilmesi Meselesi -----	302
SONUÇ-----	305
KAYNAKÇA -----	311